

รูปแบบการสร้างสันติภาพของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)*

A Model of Peaceful Creation of Phra Dhammakosajan

(Buddhadasa Bhikkhu)

¹พระครูมหาเจติยารักษ์ เข็มนาถ, พระปราโมทย์ วาทโกวิโท และพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส

¹phrakrumaha Jathiyarak khemnath, Phra Pramote Vadakovidh

and Phramaha Hansa Dhammahaso

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author. E-mail m.dang2515@icould.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทของสังคมไทยและมุมมองด้านสันติภาพของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) 2) เพื่อวิเคราะห์แนวคิด วิธีการ และวิถีปฏิบัติในการสร้างสันติภาพของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) และ 3) เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการสร้างสันติภาพของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ที่นำไปสู่การเกิดสันติภาพในสังคมไทย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินงานวิจัย การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทำงานใกล้ชิดหรือผู้ได้รับอิทธิพลจากคำสอนของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)

ผลการศึกษาพบว่า 1) มุมมองบริบทปัญหาด้านสันติภาพในสังคม คือ สังคมมีความขัดแย้งเกิดขึ้นทางความคิด ออกมาทางวาจา ทางกายมันก็เกิดการขัดแย้งต่อต้านกัน เกิดเป็นความวุ่นวายในสังคมเล็ก ลูกหลานเป็นสังคมใหญ่ชาติ และการสร้างสันติภาพของหลวงปู่พุทธทาสกล่าวโดยสรุปได้ว่า “เมื่อไหร่ที่เยาวชนมีศีลธรรม เมื่อนั้นเด็กจะลดความขัดแย้ง” เมื่อไหร่ไม่ยอมกันจะเกิดความขัดแย้ง ความขัดแย้งเกิดจากกิเลส 2) วิธีการ แนวคิด และกระบวนการสร้างสันติภาพของพระธรรมโกศาจารย์ ประกอบไปด้วยรูปแบบย่อย 8 ประการ ดังนี้ การพัฒนาตน การยึดหลักตามปณิธาน 3 เข้าถึงหัวใจของศาสนาของตน ทำความเข้าใจระหว่างศาสนา และออกจากวัตถุนิยม ,สัปปายะ 7 สันติเสวนา การสื่อสารธรรมะ ธรรมาธิษฐาน การเทศน์และอบรมและความเรียบง่าย และ 3) ได้รูปแบบ ที่เรียกว่า การสร้างสันติภาพของพระธรรมโกศาจารย์(พุทธทาสภิกขุ)

คำสำคัญ: รูปแบบการสร้างสันติภาพ; พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ); สันติภาพ

* Received March 18, 2020; Revised June 10, 2020; Accepted June 23, 2020

Abstract

The article of research aimed 1) to study the context of Thai society and the peace perspective of Dhammakosajarn (Buddhadasa Phikkhu) 2) to analyze concepts, methods and practices in creating peace of Phra Dhammakosajarn (Buddhasathika Phiku) and 3) to synthesize the peace creating model of Phra Thamkosajarn (Buddhasat Phikhu) .This research was a qualitative research. The research process included procedures such as in-depth interviews with those working closely or those influenced by the teachings of Dhammakosajarn. (Buddhadasa Phikkhu) then analyzed the model and summarize the forms of peace building of Dhammakosajarn (Buddhadasa Phikkhu)

The results of research were found that 1) Contextual concepts problem of peace in society that had conflicts arise in mind before coming out of the speech and in the body, there were conflicts. After then, results in a small social chaos became a large society problems. Peace creating of Phra Dhammakosajarn (Buddhadasa Phikkhu) was the morality of the young people. When youths have morally effected to older children would reduce conflict. But without morality, there were conflicts arises from passion negative within the mind. 2) Methods, concepts and peace building procedures of Phra Dharmakosajarn consists of 8 sub-themes, as follows: personal development, attachment based on aspiration 3 (Reach the heart of their religion , Understanding interfaith and out of materialism), Sapphagaya 7, Peace Talk, Dharma Communication, Dharma Meditation, Preaching and Training and Simplicity and 3) get the model called peace forming of Dhammakosajaraj. (Phutthasat Phikhu).

Keywords: A Model of Peaceful Creation: Phra Dhammakosajan (Buddhadasa Bhikkhu);

Peace

บทนำ

ปัจจุบันสังคมเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งมากมาย ทั้งปัญหาการใช้ความรุนแรง ความขัดแย้งด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ รวมถึงปัญหาสังคมการใช้ชีวิตร่วมกันในสังคม ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้น

ขึ้นมาเนิ่นนานและยังคงมีอยู่จนถึงปัจจุบัน จะเห็นได้ชัดจากการเผยแพร่ข่าวสารความรุนแรงผ่านช่องทางสื่อ หนังสือพิมพ์ ช่องข่าวออนไลน์ และปัญหาเหล่านี้มีผลกระทบต่อคนในสังคมอย่างยิ่งทำให้ไม่มีความสุข ใช้ชีวิตอย่างหวาดระแวง ครุ่นคิดกับปัญหา ไม่มีความมั่นคงทางจิตใจ และไม่มีแบบอย่างชัดเจนในการดำเนินชีวิตอย่างสงบ ร่มเย็น

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) เป็นพระสงฆ์ที่แสดงบทบาทเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกมาตลอด 87 ปีท่านได้แสดงทัศนะต่อปัญหาวิกฤตการณ์โลกที่กำลังจะวินาศหรือปราศจากสันติภาพยิ่งขึ้นทุกที หน้าที่ของพุทธบริษัทต้องรับรู้เข้าใจปัญหา เพราะโลกนี้จะรอดได้ก็เพราะมีพุทธบริษัทอยู่ในโลก โดยพุทธบริษัทจำเป็นต้องเข้าถึงผล 2 ประการ คือ ความรู้ที่ถูกต้อง และความหลุดพ้นที่ถูกต้องทำให้เกิดสันติภาพที่แท้จริง ดังนั้นการพัฒนาจิตใจของมนุษย์จึงเป็นรากฐานของสันติภาพตามแนวทางของพระพุทธศาสนา บทบาทการทำงานในเส้นทางสันติภาพและสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในสังคมของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) จึงมุ่งเน้นในพัฒนาจิตใจของคนในสังคมให้เกิดความเห็นอกในหลายๆ มิติทางสังคมกล่าวได้ว่าบทบาทของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) มีความสำคัญอย่างยิ่งในเป็นต้นแบบของพระสงฆ์ในการสร้างสันติภาพให้กับสังคม (Choikittipan, 2016)

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) นับว่าเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจในการศึกษาเรียนรู้ค้นคว้างานพระพุทธศาสนา อีกทั้งเป็นต้นแบบของพระผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบที่สามารถเป็นต้นแบบให้กับสังคมได้อย่างดียิ่ง การศึกษาแนวคิดและวิธีการที่พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ใช้ในการสร้างสันติภาพและสันติสุขให้กับสังคม ซึ่งเป็นเรื่องที่ควรศึกษาทำความเข้าใจ เพื่อจะได้นำมาเป็นแนวทางตัวอย่างในการพัฒนาพระสงฆ์ในสังคมไทยให้สามารถเป็นที่พึ่งให้กับสังคมได้ แม้ยามบ้านเมืองสงบสุขและในยามที่บ้านเมืองกำลังมีปัญหาคความขัดแย้ง แม้ว่าพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) จะมรณภาพไปหลายปีแล้ว แต่เสียงธรรม สารธรรม และทฤษฎีทางธรรมของท่านอาจารย์ยังคงอยู่ให้ได้ศึกษาถอดบทเรียนได้เป็นอย่างดี (Phra Pramote Vadagovido, 2019)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาแนวคิด หลักการ และอุมการณ์ ผ่านการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องทั้งพระสงฆ์และคฤหัสถ์ รวมถึงครูบาอาจารย์ที่ท่านสนใจศึกษาการปฏิบัติอันดีงามของพระธรรมโกศาจารย์ เพื่อนำข้อมูลทั้งในเอกสาร งานวิจัยเพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เป็นรูปแบบการสร้างสันติภาพของพระธรรมโกศาจารย์ เพื่อให้ประชาชนได้นำไปใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทของสังคมไทยและมุมมองด้านสันติภาพของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)
2. เพื่อวิเคราะห์แนวคิด วิธีการ และวิถีปฏิบัติในการสร้างสันติภาพของพระธรรมโกศาจารย์(พุทธทาสภิกขุ)
3. เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการสร้างสันติภาพของพระธรรมโกศาจารย์(พุทธทาสภิกขุ) ที่นำไปสู่การเกิดสันติภาพในสังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง "การศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการสร้างสันติภาพของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)" มีระเบียบวิธีดำเนินการวิจัยที่มุ่งวิเคราะห์ผลของการศึกษาใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยจะทำการศึกษาด้านเอกสาร (Document Research) ที่เกี่ยวข้องประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่ตั้งไว้เป็นหลักสำคัญมีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. **กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก** (Key informants) ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มศิษย์ พระภิกษุ ที่ทำงานใกล้ชิดท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุ โดยผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายเพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ด้วยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

2. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** สัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structure Interview) โดยร่างแนวคำถามที่ใช้สัมภาษณ์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านได้ตรวจสอบความเหมาะสมและความถูกต้องเชิงเนื้อหาเพื่อให้มั่นใจว่าแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นนั้น สามารถใช้ในการสัมภาษณ์ข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ที่ถูกต้องและวัดผลการวิจัยได้จริง การตรวจสอบเครื่องมือ ใช้กระบวนการ Index of Objective Congruence (IOC) ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ 3 คน โดยเครื่องมือที่จะนำไปใช้ต้องได้รับการให้น้ำหนักความน่าเชื่อถือจากคณะกรรมการร้อยละ 60 ขึ้นไป

3.การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 1 รวบรวมเนื้อหาทฤษฎีแนวคิดที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาบริบทปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทย หลักสันติภาพสุขในพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นกรอบในการศึกษาวิเคราะห์เชิงเอกสาร

ขั้นที่ 2 ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเชิงเอกสารเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยร่างแนวคำถามที่ใช้สัมภาษณ์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านได้ตรวจสอบ

ความเหมาะสมและความถูกต้องเชิงเนื้อหาเพื่อให้มั่นใจว่าแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นนั้นสามารถใช้ในการสัมภาษณ์ตามข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ที่ถูกต้องและวัดผลการวิจัยได้จริง

ขั้นที่ 3 ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง (Purposeful Selection) เป็นการใช้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีลักษณะเฉพาะเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขั้นที่ 4 ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนำมาวิเคราะห์

ขั้นที่ 5 สรุปผลการวิจัยในเชิงพรรณนาโวหาร โดยนำเสนอรูปแบบการสร้างสันติภาพ ตามแนวคิดและแนวปฏิบัติของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ที่นำไปสู่การเกิดสันติภาพในสังคมไทย

ผลการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ ทำให้ได้รูปแบบการสร้างสันติภาพของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ดังภาพที่ 3 ซึ่งสามารถอธิบายวิธีคิด หลักการและกระบวนการสร้างสันติภาพเป็น 8 รูปแบบ สามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดความสันติ สงบร่มเย็นในสังคม

จากการดำเนินงานวิจัย ได้ศึกษาเอกสาร และสัมภาษณ์ นำเอาข้อมูลมารวบรวมและสังเคราะห์ผลการอภิปรายตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 บริบทของสังคมไทยและมุมมองด้านสันติภาพของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ความขัดแย้งและความรุนแรงเกิดจากความอยากได้อะไร อยากเป็น เกิดจากเจตนาที่เกิดขึ้นในใจของแต่ละคน ในเมื่อคนเรามีความอยากได้ อยากมี อยากเป็นที่ไม่ลดราวาศอกกันในที่สุดแล้วมันก็จะนำความขัดแย้งเริ่มต้นด้วยความขัดแย้งภายในของตัวเองก่อนแล้วก็จะขอเป็นความขัดแย้งภายนอก ซึ่งมันก็เป็นปัญหาของสังคมเพราะฉะนั้นประเด็นที่หลวงพ่อมองความขัดแย้งเกิดขึ้นจากตัวกิเลสตัณหา คือ ความอยากได้ อยากมีเป็นของตนเองซึ่งมีความไม่รู้จักพอในทรัพยากรมีจำกัดแต่ความต้องการของคนมันไม่มีจำกัด ก็เลยก่อให้เกิดความขัดแย้ง

ศีลธรรมของเขาวาชนคือสันติภาพของโลก เมื่อไหร่ที่เขาวาชนมีศีลธรรม เมื่อไหร่เมื่อนั้นเด็กเหล่านี้เมื่อโตขึ้นก็จะลดความขัดแย้ง เมื่อไหร่ไม่ยอมกันจะเกิดความขัดแย้ง ความขัดแย้งเกิดจากกิเลส การยึดมั่นถือมั่นในตนเองห่วงตัวเองมากหรือว่ายึดมั่นตัวเองก็เกิดความขัดแย้งในตัวเองแล้วในขณะที่เห็นแก่ตัว คนเห็นแก่ตัวมักจะมองคนอื่นในด้านลบ มองคนอื่นเหมือนกันกิเลสของตนเองเป็นอย่างไรคนอื่นก็จะเป็นอย่างนั้นด้วยกันในสังคม ความขัดแย้ง ความคิดมีความขัดแย้งในตนเอง ทำให้เกิดความขัดแย้งภายนอก เมื่อจิตมีกิเลสการกระทำทั้งกาย วาจา ก็เกิดความขัดแย้งและความรุนแรง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวคิด วิธีการ และกระบวนการในการสร้างสันติภาพของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)

2.1 วิธีการสร้างสันติภาพของพระธรรมโกศาจารย์(พุทธทาสภิกขุ)

พระพุทธทาส มีวิธีการสร้างสันติภาพคือ การสอนศีลธรรม คุณธรรม ให้แก่เยาวชนผู้นำทางด้านการศึกษา ทางราชการ คือการพูดให้เขาจำ ส่วนตัวท่านเองก็ทำให้ดูคือประพฤติอย่างที่ดี มีคนเห็นก็เอ็นใจ ท่านผู้หนึ่งเป็น อาจารย์มหาวิทยาลัย เล่าว่าท่านมานั่งดูอาจารย์พุทธอยู่ไกลๆ ก็เอ็นใจไปด้วยอยู่สบึง อยู่ใต้ต้นกระท้อน แต่ 8-9 โมงบางทีถึง 11 โมง ยังนั่งนิ่ง พระพุทธทาสพูดให้ฟัง เขียนให้อ่าน ทำให้ดู อยู่ให้เห็น เอ็นให้ได้สัมผัส ตามปณิธาน 3 ใช้ชีวิต “Plan living, High thinking” เป็นอย่างต่ำมุ่งทำอย่างสูง อาบน้ำในคู กินข้าวจานแมว เป็นอยู่อย่างทาส

2.2 สร้างสันติภาพของอาจารย์พุทธทาส คือ ปณิธาน 3 คือ

- 1) เข้าถึงหัวใจของศาสนาของตน
- 2) ทำความเข้าใจระหว่างศาสนา ลัทธิ ความเชื่อ เพื่อความร่วมมืออย่างสันติภาพ
- 3) ออกจากวัตถุนิยม

ท่านพุทธทาสภิกขุจะสร้างสันติภาพจากภายในไม่ใช่ภายนอก ท่านจะสู้กับกิเลสภายในไม่ใช่สู้กับกิเลส ภายนอกและลักษณะของการทำงานด้านสันติภาพโลก ท่านจะเน้นในเรื่องของการดูจิตดูใจแล้วก็ขัดเกลากิเลสมันเป็นสนิมกินใจของแต่ละคนออกมาแล้วก็กลับออกมาเข้าเปลือก เพื่อที่จะให้สิ่งเหล่านั้นสิ่งที่ติดงอมในจิตใจคือ พื้นฐานของความเป็นมนุษย์ก็อย่างทีกล่าว่าเป็นมนุษย์เป็นได้เพราะใจสูง เพราะฉะนั้นพระพุทธทาสพูดถึงสภาพ วิธีการขอคำแนะนำเรื่องของการดูจิตใจและก็ให้คนมานั่งเคลียร์ใจกัน เพื่อที่จะหาทางออกร่วมกันไม่มีใครที่จะเอาชนะกันตลอดเวลาที่มีการแพ้ มีการชนะทุกคนก็ยอมรับในความแตกต่างจากนั้นเดินทางไปด้วยกันเพราะฉะนั้น การที่จะให้คนอื่นชนะตลอดเวลา มันก็จะเกิดความขัดแย้ง ก็ต้องมีคนแพ้บ้างชนะบ้างสลับสับเปลี่ยนกันแบบนี้ ต้องมาจัดการภายในเป็นหลักมานั่งคุยกันมานั่งเคลียร์กันจะต้องยอมรับความคิดเห็นของกันและกันแล้ว ก็หาทางร่วมกันไม่มีใครแพ้เสมอไม่มีใครชนะตลอดไป

2.3 หลักการสร้างสันติภาพของพระธรรมโกศาจารย์(พุทธทาสภิกขุ)

ท่านมีหลักการอย่างชัดเจน คือ ทุกคนจึงช่วยกันส่งเสริมให้คนในโลกมีศีลธรรม เช่น ท่านพูดว่าศีลธรรม ของยุวชนคือสันติภาพโลกและเคยบรรยายกับครูบาอาจารย์ว่าครูผู้สร้างโลก โลกจะสันติสุข โลกจะสันติสุข สันติภาพมาจากคนในโลก คนในโลกจะเป็นอย่างไร ต้องมาจากครู ครู คือ ผู้นำทางจิตวิญญาณของเด็ก เมื่อเด็กมี ศีลธรรมอยู่กันอย่างสันติ ไม่เบียดเบียนกัน อยู่กันอย่างนอกไม่เบียดเบียนใคร ช่างในสุขสงบเย็น หากมีศีลธรรม คุณธรรมสังคมเล็กครอบครัวเย็นฉ่ำ สังคมใหญ่ก็สันติสุข มาจากคนในโลกมีความรักความเมตตา มีศีลธรรมก็สันติ สุขมีศีลธรรมนี้คือหลักการของท่านอาจารย์พุทธทาสได้แสดงไว้มากมายในหนังสือ ธรรมโฆษณ

พระพุทธทาสภิกขุ ท่านให้หลักการสร้างสันติภาพว่า มนุษย์มีความยึดมั่นถือมั่น ต้องจัดการความยึดมั่นถือมั่นในตัวมนุษย์ สันติภาพสภาพภายในก็ต้องเกิดขึ้นก่อน หลวงพ่อพุทธทาสปฏิบัติกรรมฐานของท่านโดยเฉพาะอย่างยิ่งอานาปานสติ มีงานวิจัยศึกษาการปฏิบัติของท่านมากแล้วก็มีงานวิจัยรองรับมากมาย เรื่องของอานาปานสติและการปฏิบัติธรรมแล้วทางหลวงพ่ที่ท่านสอนเป็นจุดเริ่มต้นของการทำให้มีสภาพความสันติภาพเกิดขึ้นภายในของตนเองแล้วสันติภาพภายนอกก็จะตามมา รู้จักลมหายใจของตนเองจัดการกิเลสภายในตนเองได้จัดการกิเลสของตนเองได้คลายความยึดมั่นถือมั่นในความสงบมันจะบ่งบอกถึงความสงบมีสติ เรามีเมตตาหรือว่าเป็นคนที่ไม่มีศีลธรรมดีจะปรากฏขึ้นแล้วอยู่ในตนเองและสติจุดเริ่มต้นของสันติสุข สันติภาพ ทำให้เกิดเมตตาต่อกันเป็นการสร้างสันติภาพ

พระพุทธทาสเห็นเรื่องของการปฏิบัติเป็นหลักโดยเน้นในเรื่องของการศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ มีครั้งหนึ่งที่หลวงพ่อดีพยายามที่จะสอนชาวพุทธในเรื่องของจิตวิญญาณในช่วงนั้นทุกคนจะมุ่งไปที่สรวงโมกข์ เพื่อที่จะฟังธรรม อันเป็นวิธีการจัดการความขัดแย้งจะสอนให้คนเข้าใจถึงบริบทของปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมก่อน เสร็จแล้วให้ทุกคนมานั่งคุยกันว่า เมื่อปัญหาเหล่านี้มันเกิดขึ้นมันควรที่จะดับยัตติตรงไหนถ้าคนไปนั่งมานั่งคุยกัน ปรับความเข้าใจกันดีสุดแล้วก็จะแก้ปัญหา ไม่ได้เพราะฉะนั้นในการจัดการความขัดแย้งในทัศนะของท่านที่จะนำมาสู่กระบวนการทำงานในสังคมไทยปัจจุบันก็คือเรื่องของการพูดคุยเรื่องของการสร้างความเข้าใจเรื่องของการพูดคุยกัน เสนวากันจะทำให้เกิดสันติภาพ

2.4 กระบวนการสร้างสันติภาพของพระธรรมโกศาจารย์(พุทธทาสภิกขุ)

พระพุทธทาสมีกระบวนการสร้างสันติภาพ โดยการพยายามเปลี่ยนแปลงของที่ไม่ถูกต้อง ที่ทำมาซ้ำให้เห็นว่าไม่ถูกต้อง ทางวัตถุ เช่นการหลงในวัตถุนิยม ก็ต้องให้ส่วนเกิน เมื่อเกินใช้เกินก็ต้องกอบโกยเป็นลูกโซ่ตามมาที่พูดมาแล้วว่าการสร้างเด็กให้มีเมตตา คุณธรรม ศีลธรรมนี้เป็นกระบวนการไปสันติสุขของบุคคล ไปสู่สันติภาพของสังคมเพราะปฏิบัติถูกต้อง กระบวนการสร้างสันติภาพของอาจารย์พุทธทาส คือ 1) เป็นอยู่อย่างต่ำ 2) มุ่งกระทำอย่างสูง

พระมารุต เมธิโก, รศ.ดร. (Phra Marut Methigo, 2019) ให้สัมภาษณ์ว่า พระพุทธทาส คือ Model Effect หรือ ผลของตัวแบบ ขยายความว่า ศึกษาตัวแบบชีวิตที่ประเสริฐบริสุทธิ์ บริบูรณ์ ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทั้งภาษาคน ภาษาธรรมและปฏิบัติตาม อริยมรรค 8 หรือ สัมมัตตะ 10 และโอวาทปาฏิโมกข์ เผยแพร่ความรู้และการปฏิบัติที่ถูกต้อง สมบูรณ์แบบผ่าน การพูด การเขียน และสื่อต่างๆทั้งในประเทศละต่างประเทศเปิดศูนย์อบรมทั้งคนไทย และคนต่างชาติ ลดความขัดแย้งด้วยการเพิ่มศีลธรรม เอาธรรมะมาปฏิบัติจะใจเย็น ทำให้เกิดสันติภาพ ศึกษาคำกลอน คำสอน ให้เกิดนิพพานระหว่างวันได้ สามารถศึกษาจากคำสอนจากหลวงพ่พุทธทาส

ศีลธรรมของเยาวยวชนคือสันติภาพของโลก สันติภาพที่เกิดขึ้นใน ส่งต่อไปครอบครัว สังคม ประเทศและนานาชาติ เป็นสากล ดังนั้นคือกระบวนการพัฒนาตน หรือสันติภาพภายในของตนสู่สากล

มองที่ตนเองก่อน มองมาจุดเล็กของตนเองศึกษาศาสนาของตนให้ลึกซึ้ง ถึงแก่นสาร ชัดเกลากิเลสตน คลายตัวกูของกู คือวิธีปฏิบัติกรรมฐาน อานาปานสติ และการทำงานคือการปฏิบัติธรรม เจริญสติในชีวิตประจำวัน ตั้งแต่ตื่นจนถึงเข้านอน เป็นจุดเริ่มต้นให้เกิดสันติภายในสู่สันติภายนอก ระวังการปฏิบัติไม่ได้เบียดเบียนคนอื่น กระบวนการสันติภายนอกคือการเกิดศีลธรรมขึ้นในสังคม

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3) รูปแบบการสร้างสันติภาพของพระธรรมโกศาจารย์(พุทธทาสภิกขุ) ที่นำไปสู่การเกิดสันติภาพในสังคมไทย

จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยและสัมภาษณ์สามารถสรุปรูปแบบการสร้างสันติภาพของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ประกอบไปด้วยรูปแบบต่างย่อย 8 รูปแบบได้ดังภาพที่ 1

3.1 รูปแบบการพัฒนาตน มีการพัฒนาฝึกอบรมพระธรรมทายาทเป็นการฝึกฝน เพื่อให้พระภิกษุในพระพุทธศาสนาเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ถูกต้องให้กับประชาชน เป็นการพัฒนาศาสนาในพระพุทธศาสนาให้มีวิธีการ หลักการ และอุดมการณ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นการบูรณาการในการเผยแผ่ให้กว้างขวางไป นำหลักธรรมคำสอน เผยแผ่หลักธรรมที่ศึกษาและปฏิบัติอย่างถูกต้องแก่ชาวโลก สงเคราะห์และอนุเคราะห์ชาวโลกให้พ้นจากความทุกข์ การฝึกอบรมพระธรรมทายาทเพื่อการส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและสร้างอุดมการณ์ในการทำงานพระพุทธศาสนายิ่งขึ้นเป็นผู้มีความกล้ากล้าสามารถถ่ายทอดความรู้แก่ผู้อื่น (Phramaha Marut Virochano, 2019)

3.2 รูปแบบปณิธาน 3 เป็นปณิธานของท่านพุทธทาสภิกขุ หลวงพ่อพุทธทาส กล่าวว่า คนทุกศาสนาจะสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติต้องยึดมั่นในปณิธานของท่านพุทธทาสภิกขุ 3 ข้อ มีดังนี้

ปณิธานข้อ 1 การเข้าถึงหัวใจศาสนาของตน ไม่ว่าจะนับถือศาสนาอะไร การทำให้ทุกคน เข้าถึง หัวใจของพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดการปฏิบัติดี-ตรง-เป็นธรรม-สมควรแก่ การหลุดพ้น

ปณิธานข้อ 2 การทำความเข้าใจระหว่างศาสนา การทำความเข้าใจระหว่างศาสนานี้เป็นสิ่งจำเป็นต้องทำ เพราะโลกนี้ต้องมีศาสนา เท้ากับชนิดของคนในโลก เพื่อจะอยู่ร่วมโลกกันได้โดยสันติและทุกศาสนาล้วนแต่สอนความไม่เห็นแก่ตัวจะต่างกันบ้างก็แต่วิธีการเท่านั้น

ปณิธานข้อ 3 การนำโลกออกมาเสียจากอำนาจวัตถุนิยม การนำโลกออกมาเสียจากอำนาจวัตถุนิยม เป็นปัจจัยแห่งการเห็นแก่ตัวเกิดกิเลส การทำโลกให้ออกมาเสียจาก อำนาจของวัตถุ

3. รูปแบบสัปปายะ 7 การจัดสัปปายะ ในการดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายและส่งต่อให้กับผู้ที่ใกล้ชิดและประชาชน โดยหลักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ มีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อความเป็นอยู่ของบุคคล ต่อความเสื่อม

ความเจริญของบุคคล ถ้าบุคคลอาศัยอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ดี ก็จะก่อให้เกิดความ เจริญก้าวหน้าในชีวิตได้มาก สิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการประพฤติปฏิบัติธรรม เรียกว่า สัปปายะ มี 7 อย่าง (Jayadhammo, 2015)

4. รูปแบบสันติเสวนา เป็นแนวทางในการจัดการความขัดแย้งจากภายในโดยการพูดคุย สันทนาปรับความเข้าใจ รูปแบบการจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสันติวิธี เพราะความขัดแย้งเป็นสิ่งที่แสดงถึงความไม่ลงรอยและการปะทะกันระหว่างความคิด ความเชื่อ ความต้องการ ผลประโยชน์ ทำให้เกิดสภาพที่ไม่ลงรอยกันการใช้แนวทางของสันติวิธีสามารถนำไปสู่สันติภาพได้แต่ต้องอาศัยเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้ง 9 รูปแบบ ประกอบด้วย 1) การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง 2) การเจรจาต่อรอง 3) การใช้อนุญาโตตุลาการ 4) กระบวนการนิติบัญญัติ 5) การสานเสวนา 6) การเจรจาไกล่เกลี่ยข้ามวัฒนธรรม 7) การไต่สวน 8) ไม่ให้ความร่วมมือ 9) อารยะขัดขึ้น

5. รูปแบบการสื่อสารธรรมะ การเผยแพร่หลักคำสอนในรูปแบบต่างๆผู้ที่สนใจสามารถนำไปปฏิบัติได้ง่าย ท่านคิดทำหนังสือพิมพ์ "พุทธศาสนา" โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเผยแพร่ธรรมะ และเพื่อแถลงกิจการของคณะธรรมทานและสวนโมกข์ ท่านเล่าว่าในยุคนั้นที่กรุงเทพฯ เคยมีหนังสือพิมพ์ "ธรรมจักร" ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า (กรมพระยาวชิรญาณวโรรส) หนังสือพิมพ์ "พุทธศาสนา" ออกเผยแพร่ทุก ๆ 3 เดือน นับเป็นหนังสือพิมพ์ทางพระพุทธศาสนาเล่มแรกของไทย เริ่มตีพิมพ์เมื่อครั้งแรกเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2476 นอกจากนั้นก็มีหนังสือธรรมะ "ชุดธรรมโฆษณ" มีทั้งหมด 40 เล่ม การพิมพ์หนังสือชุด "ธรรมโฆษณ" ซึ่งเป็นหนังสือที่รวบรวมพิมพ์จากปาฐกถาธรรมที่ท่านแสดงไว้ในวาระต่าง ๆ และงานหนังสือเล่ม ๆ อื่น ๆ ของท่าน โดยแบ่งออกเป็น 5 หมวด

6. รูปแบบธรรมาธิษฐาน การมีมหรสพทางจิตวิญญาณเพื่อสอนผ่านภาพ งานศิลปะและได้นำเอามาเป็นข้อคิดในการดำเนินชีวิต สวนโมกข์ คือ มหรสพทางจิตวิญญาณ เป็นสิ่งจำเป็น ต้องมีสำหรับ สัตว์ที่มี สัญชาตญาณแห่งการต้องมี สิ่งประเล้าประโลมใจ อันเป็นปัจจัย ฝ่ายวิญญาณ เพิ่มเป็นปัจจัยที่ห้า ให้แก่ ปัจจัยทั้งสี่ อัน เป็นฝ่ายร่างกาย, ขอให้ช่วยกันจัดให้มีขึ้นไว้ สำหรับใช้สอย เพื่อประโยชน์ ดังกล่าวแล้ว แก่คนทุกคน (Charoenwattana & Renumat, 2017)

7. รูปแบบการเทศน์และอบรม มีการเทศน์และจัดอบรมเป็นประจำให้กับพระภิกษุ ญาติโยม ประชาชนที่สนใจได้เข้าร่วมฝึกปฏิบัติ อบรมภิกษุณสวนโมกข์ฯ อานาปานสติภาวนา ของพระพุทธทาสภิกขุ เป็นวิธีการปฏิบัติ อานาปานสติของ พุทธทาสภิกขุกล่าวว่า เป็นหลักในการดำเนินชีวิต และเป็นจิตภาวนาวิธีที่มีความสำคัญมากในพระพุทธศาสนา คืออำนวยความสะดวกให้ทั้งสมณะและวิปัสสนา ทำให้ชีวิตสงบเย็นและสว่างไสวด้วยธรรมะที่จำเป็นแก่การดำเนินชีวิต คือ สติ สัมปชัญญะ สมาธิ และปัญญา (Manon, 2017)

8. รูปแบบแห่งความเรียบง่าย พระพุทธทาสภิกขุ ปฏิบัติธรรมและกิจวัตรอย่างเรียบง่ายเป็นแนวทางให้ผู้ ที่เห็นท่านอยากปฏิบัติตาม และ ถือนแนวทางพัฒนายกระดับคุณภาพชีวิตให้สมบูรณ์ครบถ้วนตามระบบองค์

รวมแห่งพุทธธรรมทั้งสามด้าน กล่าวคือศีล-สมาธิ-ปัญญา อันจะนำไปสู่วิถีชีวิตที่สุขสงบเย็น เป็นประโยชน์ มีคุณภาพและยั่งยืน (Manon, 2017) สรุปรูปแบบ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1: รูปแบบการสร้างสันติภาพของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)

สรุป

รูปแบบการสร้างสันติภาพของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ประกอบไปด้วยรูปแบบต่างย่อย 8 รูปแบบดังนี้ 1. รูปแบบพัฒนาตน ฝึกให้ผู้อื่นสามารถพัฒนาตนตามหลักการทางพระพุทธศาสนา 2. รูปแบบปณิธาน 3 ของพระพุทธทาสภิกขุ 3. รูปแบบสัจจะ 7 การจัดสัจจะ ในการดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย 4. รูปแบบสันติเสวนา เป็นแนวทางในการจัดการความขัดแย้งจากภายในโดยการพูดคุย สนทนา 5. รูปแบบการสื่อสารธรรมะ การเผยแพร่หลักคำสอนในรูปแบบต่างๆ 6. รูปแบบธรรมาธิฐาน การมีมหรสพทางจิตวิญญาณเพื่อสอนผ่านภาพ งานศิลปะและได้นำเอามาเป็นข้อคิดในการดำเนินชีวิต 7. รูปแบบการเทศน์และอบรม มีการเทศน์และจัดอบรมเป็นประจำให้กับพระภิกษุ ญาติโยม ประชาชนที่สนใจได้เข้าร่วมฝึกปฏิบัติ ฝึกอบรม 8. รูปแบบแห่งความเรียบง่าย ท่านใช้รูปแบบเรียบง่ายในการดำเนินชีวิต ปฏิบัติตน และสอนธรรมะให้กับผู้สนใจอย่างเรียบง่าย

ข้อเสนอแนะ

1. จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะได้ประโยชน์ ดังนี้

1.1 สามารถนำแนวคิดและวิธีการสร้างสันติภาพของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ที่มีอิทธิพลต่อการเกิดสันติภาพในสังคมไทย เพื่อปรับใช้ในการใช้ชีวิต เช่น แนวทางการพัฒนาตน การนำหลักความเข้าใจในศาสนาพุทธและศาสนาอื่น และการไม่ยึดติดกับวัตถุนิยม ฯลฯ

1.2 รูปแบบการสร้างสันติภาพของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) สามารถนำไปเผยแพร่และใช้ในการอบรมในสถาบันการศึกษาด้านพุทธศาสนา

1.3 ผู้สนใจศึกษารูปแบบการสร้างสันติภาพของพระธรรมโกศาจารย์ ทราบบริบทของปัญหาความขัดแย้งอันนำไปสู่การขาดสันติภาพในมุมมองของพระธรรมโกศาจารย์และสามารถศึกษาต่อโดยศึกษาให้ลึกซึ้งในแต่ละรูปแบบย่อย

References

- Choikittipan, T. (2016). The Role of Phra Dhammakosajarn (Buddhadassa Bhikkhu) In Peace Building to Thai Society. *Journal of MCU Peace Studies*, 4(Supplemental Issue), 159-171.
- Vadakovido, P. P., Dhammahaso, P. H., & Thinano, P. D. (2019). *A Model of Developing an Ideal Expert in Peace by Buddhist Peaceful Means*. *Journal of MCU Peace Studies*, 7(Supplemental Issue), 253-265.
- Nonilphet, M. (2019). The Leadership, development of leadership in temple management according to Buddhist principles to the 21st century. *Journal of Isan Light*, 16 (2), 687-700.
- Dhammahaso, P. H. (2017). *Dialogue, multicultural society different perspectives*. Modern Religious Leadership Development Program Institute of Islamic Leadership Development Chulalongkorn Office.
- Jayadhammo, P. W. (2015). The Ways of the Management in Buddhist Temples for Peace According to Sappaya 7: The Case Study of Wat Thannamlai, Suratthani Province. *Journal of MCU Peace Studies*, 3(2), 98-114.
- Charoenwattana, B. & Renumat, M. (2017). *Santi Method: Conflict Management in accordance with Santi Method*. Bangkok: Publication at Dexex Company Inter Corporation Limited.
- Chai Manon, K. (2017). The knowledge management model of Buddhadassa Phikkhu for the propagation of Buddhism. *Journal of MCU Peace Studies*, 5(1), 128-139.

- Kaewchoti Rung N. (2005). *Peace according to the concepts of Buddhadasa Phikkhu: Meaning and its application in the present world*. Thesis Master of Arts. Graduate School: Thammasat University.
- Thiraphan, C. (1979). *Ahimsa in the Thought of Mahatma Gandhi*. Thesis Master of Arts. Graduate School: Chulalongkorn University.
- Suantharachamachari. (2007). *An Analytical Study of Art Principles as Perceived by Buddhadasa Phikkhu*. Thesis Master of Arts. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University).
- Nattakritthipongkaro. (2014). *The role of monks and the creation of peace by Buddhist Santi Method: the case of Ban Huay Nam Khao community, Ban Kao Subdistrict, Mueang District, Kanchanaburi Province*. Thesis Master of Arts. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.